

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a zecea)

21 septembrie 2016*

„Transport feroviar — Regulamentul (CE) nr. 1371/2007 — Drepturile și obligațiile călătorilor — Absența legitimației de transport — Neregularizare în termen — Infracțiune”

În cauza C-261/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de vredegerecht te Ieper (judecătorul de pace din Ypres, Belgia), prin decizia din 21 mai 2015, primită de Curte la 1 iunie 2015, în procedura

Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV

împotriva

Gregory Demey,

CURTEA (Camera a zecea),

compusă din domnul F. Biltgen, președinte de cameră, și domnii A. Borg Barthet (raportor) și E. Levits, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, de J.-P. Kesteloot, avocat;
- pentru domnul Demey, de K. Bentein, avocat;
- pentru guvernul francez, de D. Colas, de F.-X. Bréchet și de M.-L. Kitamura, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de F. Wilman, de J. Hottiaux și de N. Yerrell, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general, pronunță prezenta

* Limba de procedură: neerlandeza.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 6 alineatul (2) ultima teză din apendicele A la Convenția privind transporturile internaționale feroviare (COTIF) din 9 mai 1980, astfel cum a fost modificată prin Protocolul de modificare a COTIF din 3 iunie 1999 (denumit în continuare „apendicele A”), care figurează în anexa I la Regulamentul (CE) nr. 1371/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2007 privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar (JO 2007, L 315, p. 14).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV [Societatea Națională a Căilor Ferate Belgiene (SNCB)], pe de o parte, și domnul Gregory Demey, pe de altă parte, în legătură cu plata unei sume forfetare solicitate ca urmare a unor infracțiuni pe care domnul Demey le-a comis călătorind cu trenul fără legitimație de transport și fără a efectua o regularizare a situației sale în termenele prevăzute de lege.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 4 din Regulamentul nr. 1371/2007, intitulat „Contractul de transport”, prevede:
„Sub rezerva dispozițiilor prezentului capitol, încheierea și executarea unui contract de transport, precum și furnizarea de informații și de legitimații de transport sunt reglementate de dispozițiile titlurilor II și III din anexa I.”
- 4 Anexa I la acest regulament, intitulată „Extras din Regulile uniforme privind Contractul de transport internațional feroviar de călători și bagaje (CIV)”, este constituită din apendicele A. Titlul II din acest apendice care figurează în anexa I menționată, intitulat „Încheierea și executarea contractului de transport”, cuprinde articolele 6-11 din apendicele respectiv.
- 5 Potrivit articolului 6 din apendicele A, intitulat „Contractul de transport”:
„(1) Prin contractul de transport, operatorul de transport se angajează să transporte la locul de destinație călătorul, precum și, dacă este cazul, bagaje și vehicule, și să livreze bagajele și vehiculele la locul de destinație.
(2) Contractul de transport trebuie să fie confirmat prin una sau mai multe legitimații de transport eliberate călătorului. Cu toate acestea, fără a aduce atingere articolului 9, absența, neregularitatea sau pierderea legitimației de transport nu afectează existența sau validitatea contractului, care rămâne sub incidența prezentelor [r]eguli uniforme.
(3) Legitimația de transport confirmă, până la proba contrarie, încheierea și conținutul contractului de transport.”
- 6 Articolul 7 din apendicele A menționat se referă la legitimația de transport.
- 7 Articolul 8 din apendicele A amintit, intitulat „Plata și rambursarea prețului transportului”, prevede la alineatul (1) că, sub rezerva unei convenții contrare între călător și operatorul de transport, prețul transportului se plătește în avans.

8 Intitulat „Dreptul la transport. Excluderea de la transport”, articolul 9 din același apendice A prevede:

„(1) Încă de la începerea călătoriei, călătorul trebuie să dețină o legitimație de transport valabilă și să o prezinte cu ocazia controlului legitimațiilor de transport. Condițiile generale de transport pot prevedea:

- (a) că un călător care nu prezintă o legitimație de transport valabilă trebuie să plătească, în afara prețului transportului, o suprataxă;
- (b) că un călător care refuză să facă plata imediată a prețului transportului sau a suprataxei poate fi exclus de la transport;
- (c) dacă și în ce condiții are loc rambursarea suprataxei.

(2) Condițiile generale de transport pot prevedea că acei călători care:

- (a) prezintă un pericol pentru siguranța și buna funcționare a operațiunilor sau pentru siguranța celorlalți călători,
- (b) îi incomodează pe ceilalți călători de manieră intolerabilă

sunt excluși de la transport sau li se poate cere să-și întrerupă călătoria și că aceste persoane nu au dreptul la rambursarea prețului transportului, nici a prețului pe care l-au plătit pentru transportul bagajelor lor înregistrate.”

9 Articolele 10 și 11 din apendicele A privesc îndeplinirea formalităților administrative și, respectiv, anularea sau întârzierea trenurilor. Titlul III din apendicele A menționat care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007 reglementează transportul de bagaje de mână, de animale, de bagaje înregistrate și de vehicule.

Dreptul belgian

10 Articolul 15 alineatul 1 primul paragraf din Koninklijk besluit van 20 december 2007 houdende reglement van de politie op de spoorwegen (Decretul regal din 20 decembrie 2007 privind regulamentul poliției feroviare) (*Belgisch Staatsblad*, 15 iulie 2008, p. 36973) prevede:

„Vehiculele feroviare și persoanelor sunt accesibile numai călătorilor care, în conformitate cu condițiile generale de transport ale întreprinderii feroviare în cauză, dețin o legitimație de transport valabilă sau care se conformează condițiilor generale de transport obținându-și una.”

11 Potrivit articolului 18 alineatul (1) din acest decret regal:

„Încălcarea dispozițiilor prezentului decret se sancționează, în conformitate cu articolul 3 din Legea din 12 aprilie 1835 privind tarifele și regulamentele poliției feroviare, chiar dacă aceasta a fost săvârșită din neglijență.”

12 Articolul 3 din Wet van 12 april 1835 betreffende het tolgeld en de reglementen van de spoorwegpolitie (Legea din 12 aprilie 1835 privind tarifele și regulamentele poliției feroviare) (publicată la 17 aprilie 1835) prevede că guvernul poate determina sancțiunile, în conformitate cu Wet van 6 maart 1818 betreffende de straffen uit te spreken tegen de overtreders van algemene verordeningen of te stellen bij provinciale of plaatselijke reglementen (Legea din 6 martie 1818 privind pedepsele aplicabile pentru contravențiile la măsurile generale de administrare internă, precum și pedepsele care vor putea fi prevăzute de regulamentele autorităților provinciale sau comunale) (publicată la 6 martie 1818).

13 Potrivit articolului 1 alineatul 1 din Legea din 6 martie 1818, „încălcărilor decretelor regale în privința cărora legile nu au determinat sau nu vor determina sancțiunile speciale [...] se sancționează cu închisoare de la opt zile până la paisprezece zile și cu amendă de la douăzeci și șase până la două sute de franci sau numai cu una dintre aceste sancțiuni”.

14 Articolul 74 din Wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming (Legea din 6 aprilie 2010 privind practicile pieței și protecția consumatorilor) (*Belgisch Staatsblad*, 12 aprilie 2010, p. 20803) (denumită în continuare „Legea privind practicile pieței”) prevede:

„În contractele încheiate între o întreprindere și un consumator, sunt abuzive în orice caz clauzele și condițiile sau combinațiile de clauze și condiții care au drept obiect:

[...]

17° determinarea cuantumului indemnizației datorate de către consumatorul care nu își îndeplinește obligațiile, fără a prevedea o indemnizație similară în sarcina întreprinderii care nu își execută obligațiile;

[...]

24° determinarea cuantumurilor daunelor interese solicitate în caz de neexecutare sau de întârziere în executarea obligațiilor consumatorului care depășesc în mod vădit întinderea prejudiciului care poate fi suferit de întreprindere;

[...]”

15 Articolul 75 din Legea privind practicile pieței prevede la alineatul 1:

„Orice clauză abuzivă este nulă.

Contractul își menține caracterul obligatoriu față de părți în cazul în care acesta poate subzista fără clauzele abuzive.

Consumatorul nu poate renunța la beneficiul drepturilor care îi sunt conferite de prezenta secțiune.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

16 În timpul unor controale efectuate în lunile septembrie și octombrie 2013, s-a constatat, în patru rânduri, că domnul Demey efectua călătorii cu trenul în Belgia fără legitimație de transport. Controlorul de tren l-a invitat pe domnul Demey să își regularizeze situația prin plata, în termen de paisprezece zile, a prețului călătoriei, de 11,20 euro, majorat cu 8 euro, în valoare totală de 19,20 euro pe călătorie. Domnul Demey nu și-a regularizat situația în termenele care i-au fost acordate și nici nu a dat curs scrisorilor de punere în întârziere trimise de SNCB.

17 În consecință, SNCB a introdus împotriva domnului Demey o acțiune la vredegerecht te Ieper (judecătoria de pace din Ypres, Belgia) și a solicitat plata unei sume forfetare suplimentare de 800 de euro, și anume 200 de euro pentru fiecare călătorie efectuată fără legitimație de transport, în locul majorării administrative prevăzute inițial, de 8 euro pe călătorie.

18 SNCB susține că suma forfetară de 200 de euro pe călătorie este justificată de infracțiunile săvârșite de domnul Demey. Potrivit SNCB, caracterul consensual necesar pentru existența unui contract de transport lipsește în speță, întrucât domnul Demey a acționat în mod delictual călătorind cu trenul

fără legitimație de transport în mod deliberat. Prin urmare, SNCB consideră că acesta nu poate beneficia de protecția legală care îi este conferită în calitate de consumator, în special prin articolele 74 și 75 din Legea privind practicile pieței.

- 19 Domnul Demey susține că beneficiază de protecția legală conferită prin articolul 74 punctele 17° și 24° din această lege, întrucât, în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) ultima teză din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007, absența legitimației de transport nu afectează existența sau validitatea contractului.
- 20 Instanța de trimitere constată că argumentația invocată de domnul Demey se întemeiază pe existența unui raport contractual între acesta și SNCB. În schimb, ea consideră că teza invocată de SNCB implică faptul că domnul Demey a săvârșit o faptă ilicită. În consecință, instanța de trimitere ridică problema dacă în speță există un contract de transport între domnul Demey și respectiva societate de transport în temeiul articolului 6 alineatul (2) ultima teză menționat și dacă, prin urmare, poate să aplice dispozițiile Legii privind practicile pieței care se întemeiază pe existența unui astfel de contract.
- 21 În aceste condiții, vredegerecht te Ieper (judecătorul de pace din Ypres) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 6 alineatul (2) [ultima teză] din [apendicele A care figurează în] anexa I la [Regulamentul nr. 1371/2007] se opune dispozițiilor naționale de drept penal belgiene, [astfel cum sunt reproduse la punctele 10-13 din prezenta hotărâre], în temeiul cărora un călător feroviar fără legitimație de transport – și fără o regularizare a acestei situații în termenele prevăzute de această reglementare – săvârșește o infracțiune care exclude orice legătură contractuală între societatea de transport și călătorul feroviar, astfel încât i se refuză călătorului feroviar [beneficiar] dispozițiilor de protecție juridică din dreptul european și din dreptul belgian care se grefează pe această legătură contractuală (exclusivă) cu acest consumator, [...]?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 22 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită Curții, în esență, să stabilească dacă articolul 6 alineatul (2) ultima teză din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007 trebuie interpretat în sensul că se opune unor dispoziții naționale care prevăd că o persoană care efectuează o călătorie cu trenul fără a deține o legitimație de transport în acest scop și care nu își regularizează situația în termenele prevăzute de dispozițiile respective nu are un raport contractual cu întreprinderea feroviară.
- 23 În cadrul litigiului principal, părțile au poziții contrare cu privire la aspectul dacă, în temeiul acestei dispoziții, un contract de transport este încheiat din momentul în care o persoană călătorește într-un tren, indiferent dacă aceasta deține sau nu deține o legitimație de transport în acest scop. Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (2) din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007 reglementează condițiile de încheiere a unui contract de transport.
- 24 Trebuie arătat că articolul 4 din Regulamentul nr. 1371/2007, intitulat „Contractul de transport”, prevede că încheierea unui contract de transport este reglementată de dispozițiile titlurilor II și III din apendicele A care figurează în anexa I la acest regulament. Aceste dispoziții nu reglementează însă în mod detaliat condițiile de încheiere a unui astfel de contract.
- 25 Astfel, conform articolului 6 alineatul (2) din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007, „[c]ontractul de transport trebuie să fie confirmat prin una sau mai multe legitimații de transport eliberate călătorului. Cu toate acestea, fără a aduce atingere articolului 9, absența, neregularitatea sau pierderea legitimației de transport nu afectează existența sau validitatea contractului, care rămâne sub incidența prezentelor [r]eguli uniforme”.

- 26 Rezultă din termenii dispoziției respective că aceasta presupune existența unui contract de transport încheiat în prealabil și se referă numai la dovada existenței unui astfel de contract, care trebuie să fie constatată prin una sau prin mai multe legitimații de transport. Cea de a doua teză a dispoziției menționate se referă la situații în care călătorul unui tren nu este în măsură să prezinte o legitimație de transport sau în care legitimația nu este în regulă și prevede în astfel de cazuri că existența și validitatea contractului de transport nu sunt afectate, fără a preciza normele potrivit cărora trebuie încheiat contractul de transport.
- 27 În special, absența legitimației de transport menționată în această a doua teză poate fi interpretată numai în sensul că un contract de transport a fost încheiat în prealabil, iar călătorul nu poate prezenta o dovadă a faptului că a achiziționat o legitimație de transport, în caz contrar existând riscul de a lipsi prima teză din dispoziția menționată de orice efect util.
- 28 Conform articolului 6 alineatul (1) din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007, prin contractul de transport, operatorul de transport se angajează să transporte la locul de destinație călătorul, precum și, dacă este cazul, bagaje și vehicule. Această dispoziție se întemeiază de asemenea pe premisa că un contract de transport a fost încheiat anterior, dar nu conține nicio precizare cu privire la modul în care acesta trebuie să fi fost încheiat.
- 29 În mod similar, articolul 6 alineatul (3) din acest apendice A se limitează la a preciza că legitimația de transport confirmă, până la proba contrarie, încheierea și conținutul contractului de transport.
- 30 Rezultă că articolul 6 alineatul (2) din apendicele menționat nu poate fi interpretat ca reglementând condițiile de încheiere a unui contract de transport.
- 31 Această constatare este confirmată de o analiză a contextului din care face parte dispoziția menționată.
- 32 Astfel, potrivit articolului 9 din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007, la care face trimitere articolul 6 alineatul (2) din acest apendice, încă de la începerea călătoriei, călătorul trebuie să dețină o legitimație de transport valabilă și să o prezinte cu ocazia controlului legitimațiilor de transport. Acest articol 9 prevede de asemenea că condițiile generale de transport pot prevedea că un călător care nu prezintă o legitimație de transport valabilă trebuie să plătească, în afara prețului transportului, o suprataxă sau că un călător care refuză să facă plata imediată a prețului transportului sau a suprataxei poate fi exclus de la transport. Această dispoziție prevede, așadar, exclusiv sancțiunile care pot fi adoptate împotriva unui călător care nu deținea o legitimație de transport și care nu și-a regularizat ulterior situația și nu conține nicio precizare cu privire la condițiile încheierii contractului de transport.
- 33 Acest lucru este valabil și pentru celelalte dispoziții cuprinse în titlul II din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007. Astfel, articolul 8 din acest apendice A prevede, la alineatul (1), că, sub rezerva unei convenții contrare între călător și operatorul de transport, prețul transportului se plătește în avans. Articolul 7 din acesta se referă la legitimația de transport, iar articolele 10 și 11 din apendicele A menționat privesc îndeplinirea formalităților administrative și, respectiv, anularea sau întârzierea trenurilor.
- 34 În aceste condiții, este necesar să se concluzioneze că articolul 6 alineatul (2) din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007 nu poate fi interpretat în sensul că reglementează condițiile de încheiere a unui contract de transport, acestea fiind reglementate prin dispozițiile naționale relevante.
- 35 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 6 alineatul (2) ultima teză din apendicele A care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 1371/2007 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unor dispoziții naționale care prevăd că o persoană care

efectuează o călătorie cu trenul fără a deține o legitimație de transport în acest scop și care nu își regularizează situația în termenele prevăzute de dispozițiile respective nu are un raport contractual cu întreprinderea feroviară.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 36 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a zecea) declară:

Articolul 6 alineatul (2) ultima teză din apendicele A la Convenția privind transporturile internaționale feroviare (COTIF) din 9 mai 1980, astfel cum a fost modificată prin Protocolul de modificare a COTIF din 3 iunie 1999, care figurează în anexa I la Regulamentul (CE) nr. 1371/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2007 privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar trebuie interpretat în sensul că nu se opune unor dispoziții naționale care prevăd că o persoană care efectuează o călătorie cu trenul fără a deține o legitimație de transport în acest scop și care nu își regularizează situația în termenele prevăzute de dispozițiile respective nu are un raport contractual cu întreprinderea feroviară.

Semnături